

Vilka erfarenheter har sjukskötare av peroral läkemedelsbehandling hos patienter som har sväljningssvårigheter?

SAMMANFATTNING

I läkemedelsbehandling av äldre med sväljningsproblem finns många utmaningar för sjukskötare, såsom begränsad tid, komplicerade doseringsprocesser, brister i informationsutbyte och svag kännedom om farmakokinetik och -dynamik. Med äldre borde man gynna medicinformer som är lätta att svälja, såsom orala vätskor, pulver och granulat, eller använda andra sätt för att ge medicinen.^{3,6}

Man kan svara på utmaningarna till exempel genom att utveckla tydliga instruktioner, ordna fortbildning om temat och främja yrkesövergripande samarbete. Målet med en konsekvent utbildning skulle vara att minska misstag i läkemedelsbehandling och att planera individuell läkemedelsbehandling för patienter med sväljningssvårigheter. Man borde precisera information gällande läkemedelsbehandling för att undvika problemsituationer. Sjukskötarna har en viktig roll även i att identifiera äldre med sväljningssvårigheter, och därför behöver personalen mer utbildning om temat.

Det finns knappt av uppdaterad forskningskunskap om läkemedelsbehandling för patienter med sväljningssvårigheter.

RESULTAT

Sjukskötares erfarenheter

- Sjukskötare hamnade ofta i situationer, där beslutsfattning om läkemedelsbehandling av patienter med sväljningssvårigheter var utmanande
- Sjukskötare hade inte adekvata instruktioner eller kunskaper om läkemedelsbehandling till hands för att stödja dem i det kliniska beslutsfattandet. Detta framkom i praktiken som förvirring, osäkerhet och etiska problem
- Det att ett sätt att kommunicera mellan sjukskötare och annan yrkesutbildad personal inom hälso- och sjukvården fattades, orsakade osäkerhet
- Sjukskötare önskade fortbildning i läkemedelsbehandling och på förhand definierade instruktioner för problemsituationer

Upptäckta problem

- att försäkra att patienterna får sina mediciner
- att möta problem och osäkerhet
- inkonsekvens och konflikter
- konkurrerande krav
- begränsad tid
- patienternas individuella behov
- högre kostnader för alternativa läkemedelsformer samt problem med tillgång till dessa

BAKGRUND

Cirka 50 % av äldre har sväljningssvårigheter, dvs. dysfagi¹. I bakgrunden till dysfagi kan finnas olika sjukdomar så som neurologiska sjukdomar, cirkulationsrubning i hjärnan, demens eller Parkinsons sjukdom. Även hög ålder i sig orsakar avtagande och avmattning av motoriska funktioner, förtvinande av muskler och torra i munnen, vilka gör sväljning svårare.^{1,2} Bland annat aspiration och andningskomplikationer orsakar risk för dysfagi¹. I takt med att befolkningen åldras kan man anta att sväljningssvårigheter blir ännu vanligare². Sväljningssvårigheter gör peroral läkemedelsbehandling, såsom sväljning av tabletter och kapslar, svårare. För att underlätta sväljning krossar man tabletter och öppnar kapslar, vilket kan orsaka förändringar i medicinens effektivitet och trygghet. Detta kan leda till för stor läkemedelsfrisättning på en gång och överstigning av den önskade terapeutiska koncentrationen.^{3,4} Man tror att sväljningssvårigheter ökar risken för ferosituationer i läkemedelsbehandling⁵.

Baserad på en undersökning** (N = 355)

90 % **94 %** **86 %**

Meddelade att de möter dagligen patienter med sväljningssvårigheter

Berättade att de modifierar mediciner för att lättare kunna ge dem

Önskade utbildning gällande problem i läkemedelsbehandling

Vilka erfarenheter har sjukskötare av peroral läkemedelsbehandling hos patienter som har sväljningssvårigheter?

MATERIAL OCH METODER

Evidenstipset baserar sig på en systematisk översikt gjord år 2018 över kvalitativa studier, samt en tvärsnittsstudie publicerad år 2021. I översikten granskades erfarenheter av skötare, som arbetar inom åldringars boendetjänster, gällande medicinvård av patienter med sväljningssvårigheter. Från de hittade 1 681 referenserna blev slutligen en forskning utvald i översikten enligt införingskriterierna. I den hade man intervjuat 11 australiensiska sjukskötare. Syftet med tvärsnittsstudien var att beskriva problem med och lösningar på att ge mediciner till åldringar som lider av sväljningssvårigheter, från synvinkeln av yrkesutbildad personal inom hälso- och sjukvården (n=355). Det metodologiska genomförandet av översikten och tvärsnittsstudien har beskrivits mer detaljerat i den ursprungliga publikationen^{*,**}. Kvaliteten på studierna bedömdes med JBI:s bedömningskriterier.^{***}.

ANVÄND- BARHET I FINLAND

Resultaten kan tillämpas i den finska hälso- och sjukvården eftersom befolkningen åldras och med åldern kan fysiologiska förändringar och ökad risk för sjukdomar orsaka sväljningsproblem.

Patienterna har rätt till trygg medicinvård trots sväljningssvårigheter. En bra introduktion för skötare, uppdaterade rekommendationer för mediciner och enhetlig praxis i vård av patienter som lider av sväljningssvårigheter främjar adekvat medicinvård. En bra utförd medicinvård försäkrar medicinens rätta påverkan på patienten, och möjliga skadeverkningar undviks.

FÖRFATTARE

Heli Hyvärinen¹ sjukskötare, studerande inom högre yrkeshögskola
Maarit Liiten¹ sjukskötare, studerande inom högre yrkeshögskola
Noora Oksa² laboratorieskötare, HVM-studerande
Heli Rytkönen² sjukskötare, HVM-studerande
Kääriäinen Maria², HVD, professor
Tuomikoski Anna-Maria¹, HVD, överlärare
Jaana Kotila³, sjukskötare, HVM, FD-studerande, klinisk specialist
¹ Uleåborgs yrkeshögskola ² Uleåborgs universitet ³ HUS ⁴ Hotus

Editering: **Lotta Hamari**⁴ FD, HVD, forskare ja **Kaisa Kurvinen**⁴ sjukskötare, HVK, forskningssassistent

DEN URSPRUNGLIGA PUBLIKATIONEN

***Forough AS, Wong SYM, Lau ETL, Serrano Santos JMS, Kyle GJ, Steadman KJ, Cicheri JAY, Nissen LM.** Nurse experiences of medication administration to people with swallowing difficulties living in aged care facilities: a systematic review of qualitative evidence. JBI Database of Systematic Reviews and Implementation Reports. 2018; 16(1):71–86. (på engelska)

****Forough AS, Lau ETL, Steadman KJ, Kyle GJ, Cichero JAY, Serrano Santos JM, Nissen LM.** Factors that affect health-care workers' practices of medication administration to aged care residents with swallowing difficulties: An Australia-wide survey study. Australas J Ageing. 2021; 40(1):e79–e86. (på engelska)

*****Översikts kvalitet:** God (9/11), JBI: [Checklist for Systematic Reviews and Research Syntheses](#)

*****Undersöknings kvalitet:** God (7/8), JBI: [Checklist for Analytical Cross Sectional Studies](#)

ANDRA ANVÄNDA KÄLLOR

- 1. Voutilainen M.** Nielemisvaikeus. Gastroenterologia ja hepatologia. 2018. (på finska)
https://www.oppiportti.fi/op/gjh00202/do?p_haku=nielemisvaikeus#T1/21.2.2021. (på finska)
- 2. Ilmarinen T, Rousselle R, Apajalahti M, Nikander P, Arkkila P, Atula S.** ym. Nielemisvaikeuden arviointi. Suomen Lääkärilehti 2019; 74(34):1811–1816. (på finska)
- 3. Makkonen N.** Mikä neuvoksi, kun potilas ei pysty nielemään tablettia tai kapselia? Sic! Lääketietoa Fimeasta 2/2013. (på finska)
- 4. Laitinen K, Ahonen J, Kröger P.** Voiko tabletin murskata tai lääkekapselin tyhjentää? Lääkärilehti 9/2010; 65: 830–832. (på finska)
- 5. Härkänen M, Saano S, Vehviläinen-Julkunen K.** Lääkehoidon vaaratapahtumat ja niihin vaikuttavat tekijät-katsaus lääkehoidon turvallisuutta arvioineen projektin tuloksiin. Dosis 3/2019; 242–259. (på finska)
- 6. Siven M, Niittymäki J.** Vastaavatko nykyiset lääke muodot iäkkäiden lääkehoidon haasteisiin? Dosis 1/2016. (på finska)